

در آستانه روز ملی خلیج فارس درباره این پهنه آبی در کتاب‌ها حرف زده‌ایم

خلیج حماسه‌های فارسی

می‌توان توصیف و تعریف بهتری از آن ارائه کرد. آن چیزی که از آن به عنوان خلیج فارس می‌شناسیم و در ذهن داریم با نوع آبریزان و وسعت و عمق آتش شناخته نمی‌شود، بلکه توصیف آن هم شدن نیست. خلیج فارس اسمش گویای هویتش است.

تاریخ آن را باید خواند تا پی به هویت واقعی آن و افرادی که برای آن از خودگذشتگی کردند، برد. این دریای بزرگ، محل بروز حماسه‌های تاریخی است و شاید این یک مزیت نسبی در روایت باشد که ما در آب و دریا نیز فرصت حماسه‌سرایی داشته‌ایم. با هم مرور می‌کنیم چند کتاب را که در این فضا روایت شده‌اند.

قرار است درباره کتاب‌هایی بنویسم که خلیج فارس یا زندگی مردم ساحل‌نشین در آنها برجسته است. ظاهراً موضوع این شماره خلیج فارس است و کتاب‌هایی را می‌خواهیم به شما معرفی کنیم که درباره خلیج فارس است. خلیج فارس. نه می‌شود به راحتی توصیفش کرد و نه می‌توان ساده از کنارش گذشت.

دریایی که مثل باقی دریاهای آتش‌شور است، عمق دارد و احتمالاً چندگونه جانوری مختص خود دارد که در دیگر آب‌های آزاد خبری از آنها نیست، ولی خلیج فارس هیچ‌کدام اینها نیست و البته با اینها

سعید کربلایی عباس

روزنامه‌نگار

نادر خلیج فارس

«بار دیگر نادر» روایتی است از یک حماسه، انگار نام خلیج فارس با حماسه گره خورده و نمی‌توان از این گستره آبی نام برد بدون این‌که اشاره‌ای به حماسه و رشادت نکرد. این کتاب با تکیه بر منابع مستند روایتی مکتوب از تولد تا شهادت شهید نادر مهدوی را به خواننده عرضه کرده است. سیدقاسم یاحسینی هم از آن نام‌هایی است که در مستندنگاری و پژوهش تاریخی خوشنام و برجسته است و می‌توان با تکیه و اعتماد بر نام او چشم بسته کتابی را انتخاب کرد.

نویسنده با استفاده از خاطرات اطرافیان شهید تلاش کرده زندگینامه مستندی از زندگی شهید مهدوی ارائه کند. نادر مهدوی در خرداد ۴۲ در شهرستان دشتی بوشهر به دنیا آمد. نام پیشین او حسین بسریا بود. مهدوی از سال‌های اولیه تشکیل سپاه پاسداران وارد این نهاد شد و پس از خدمت در سپاه اهواز و جم به فرماندهی عملیات سپاه خارک رسید و سال ۶۶ در جریان نبرد دریایی با آمریکایی‌ها در خلیج فارس به شهادت رسید. این کتاب از حیث روایت مکتوب یکی از شهادت‌های خلیج فارس، اثری مهم و کلیدی محسوب می‌شود. او که در رویارویی با آمریکایی‌ها به شهادت رسید، از جمله شهدایی است که در خلیج فارس پنجه در پنجه بیگانه انداخت تا راه و رسمش برای کسانی که بعدها سربازهای انگلیسی و ناوهای بیگانه را توقیف می‌کنند، شیوه سلوک انقلابی باشد.

روایت یک سردار

خلیج فارس! شاید فکر کنیم این اسم به راحتی به امروز که ما هستیم رسیده و حالا هم در یک دعای فانتزی برخاسته از باورهای باستانی بین عرب و فارس روی آن تاکید داریم. در حالی که این‌طور نیست. شاید فکر کنید مثلاً بازداشت و توقیف نیروهای رزمی و ناوهای خارجی در خلیج فارس یک رفتار افراطی است، ولی مشکل اینجاست که ما داریم حافظه تاریخی خود را از دست می‌دهیم. بیایید به عقب برویم. فکر کنید یک فیلم را به عقب زده‌اید، زمان را متوقف کنید. حدود ۳۰۰ سال پیش در جنوب ایران حاکمی زندگی می‌کرده که با زورگوها سر سازش نداشته و غربی‌هایی که به خاطر وجود او، منافعی در خطر بوده به او لقب دزد دریایی خلیج فارس داده بودند. میرمهنای دوغانی، حاکم بندری در شهرستان گناوه در روزگار سلسله زندیه بوده و از عرب‌های خوزستان بوده که با دلاوری‌ها و مبارزاتش، خواب آرام برای غربی‌های لنگر انداخته در خلیج فارس باقی نگذاشته بود. اسارت هلندی‌ها در جزیره خارک و بیرون راندن آنها از خلیج فارس اقداماتی است که از او در تاریخ به یادگار مانده است. مرحوم نادر ابراهیمی رمانی با عنوان «برجاده‌های آبی سرخ» دارد که در آن سرگذشت این سردار ایرانی را بازگو کرده است. رمانی که نثر شاعرانه نادر ابراهیمی می‌تواند لحظات خوبی برای شما دست و پا کند تا هم سفری به عمق تاریخ داشته باشید و هم با زندگی و مرام یکی از سرداران ایرانی آشنا شوید. رمانی که در آن حب وطن فوران می‌کند. شاید این رمان بتواند کاری کند تا ما بیشتر قدر موقعیتی که در آن هستیم را بدانیم.

خاکریزهای آبی

برای کسانی که اهل مطالعه تاریخ هستند نام جعفر شیرعلی نیا آشناست و آنها که در حوزه جنگ تحمیلی و دفاع مقدس مطالعاتی دارند دیگر نمی‌توانند از شیرعلی نیا به سادگی گذر کنند. او در کتاب «موج سرخ» با استفاده از قالب گزارش، دست به روایت حوادث دریایی جمهوری اسلامی در خلیج فارس در طول سال‌های دفاع مقدس زده و تحلیلی از موقعیت این رویدادها را در قالب این کتاب برای خواننده‌اش کنار هم قرار داده است. شیرعلی نیا از تاریخ و پیشینه این پهنه آبی آغاز کرده و دست خواننده‌اش را گرفته و با خود به روزهای هشت سال دفاع مقدس آورده است. نبرد با آمریکایی‌ها یکی از فصل‌های اصلی این کتاب است که با عنوان «نبرد برگزیده» در فصل چهارم خودنمایی می‌کند. از آنجا که این منطقه، گذرگاه اصلی نفت جهان است درگیری و نبرد در آن بی‌شک پای کشورهای دیگر را نیز به آن باز می‌کند و بر همین اساس، آمریکایی‌ها یکی از طرف‌های درگیر در طول جنگ‌های خلیج فارس بودند. شیرعلی نیا برای این کتاب از منابع مکتوب و مصاحبه با فرماندهان جنگ استفاده کرده و از حدود ۸۰ عنوان کتاب و مقالات نشریات، روزنامه‌ها و مصاحبه بهره برده است.

سبک ولی مهم

این اثر را باید کتابی دانست که روایت‌هایی از خاطرات فرماندهان از جنگ‌های دریایی در خلیج فارس کنار هم گردآمده‌اند؛ روایت‌هایی که هرکدام در موقعیت خود در حکم تک‌مضرب‌هایی است که خواننده را می‌تواند برای لحظاتی در موقعیت روایت قرار دهد. ریحانه امینی در کتاب «روزگاران» با کنار هم قرار دادن روایت‌هایی از نبرد در خلیج فارس سعی کرده تصویری از اهمیت این گستره آبی در روزگار دفاع مقدس ارائه کند؛ کتابی که شاید نتوان به عنوان اثری مهم و پژوهشی به آن تکیه کرد ولی می‌تواند در ذهن مخاطب پرسشگر و جویای مساله، چراغی روشن کند تا بتواند بهتر به هدفی که مدنظر دارد، برسد. کتابی که می‌تواند این تصور که خلیج فارس چه ربطی به دفاع مقدس داشته را از ذهن مخاطب پاک کند و او را وارد مرحله تازه‌ای از خواندن و جست‌وجو کردن در این عرصه کند. هرچند این کتاب اصل موضوع را از یاد ما محو نمی‌کند که دستان خالی است.